

DE LA VEG DO 1945

Kolektiv zagorske steklarne leta 1897. Fototeka ZMT

Industrijski delavec do druge svetovne vojne

Delavec je, kdor je v delovnem razmerju in ima iz tega razmerja pravice, obveznosti in odgovornosti. Včasih so s terminom delavec označevali tiste, ki so opravljali pretežno ročna ali fizična dela. Za posamezno fazo dela, ki so jo opravljali v tovarni, so se priučili ob delu, za zahtevnejša dela so bile potrebne poklicne šole različnih smeri.

Do prve svetovne vojne

Odkritje premoga in z njim povezan razvoj industrije v Zasavju sovpadata z ero napredka in velikih sprememb na slovenskih

tleh. Stroji so izpodrivali ročno delo, železnica je pospeševala razvoj in pripeljala tudi konkurenco, poslovnice so se male 'glažute', vzporedno pa so se ustanovljale velike 'fabrike'. Hkrati s tem je nastajalo in številčno raslo tudi delavstvo.

Že v prvi polovici 19. stoletja so bile v Lokah pri Zagorju zgrajene tovarna vitriola (žveplove kisline), steklarne, apnenice, topilnica svinca in cinkarna. V Trbovljah so zgradili steklarne, od druge polovice 19. stoletja do prve svetovne vojne pa so bile

Zaposleni v tovarni kemičnih izdelkov v Hrastniku. Fototeka ZMT

zgrajene še steklarne in kemična tovarna v Hrastniku (leta 1860) in steklarne v Zagorju (v Toplicah). V 70. letih so postale Trbovlje bogatejše za opekarno in cementarno, v 80. letih je začela delovati žaga, po letu 1900 termoelektrarna in Antimonska družba na Izlakah.

V zasavskih 'fabrikah' je bilo v tem obdobju zaposlenih od nekaj deset do nekaj sto delavcev. Udinjali so se domačini in priseljenci iz bližnjega hribovja in z Dolenjske.

Steklarji so prihajali tudi iz Nemčije, Češke, Madžarske, Hrvaške ..., z družinami vred so se selili od steklarne do steklarne. V opekarni so sprva delali Italijani, nato Hrvati ... Delovni čas novega družbenega razreda – proletariata – je trajal 12 ur ali več, plače so bile skromne. Od tega je bilo treba plačati še olje za svetilke, odškodnino za izrabo orodja ... Živel so pretežno v novem tipu naselij, v kolonijah (enake večstanovanjske hiše).

Kovači na obratu Terezija v letih 1922-23. Fototeka ZMT

Med obema vojnama

V času Kraljevine Jugoslavije je nov jugoslovanski trg zagotavljal dobre pogoje za širjenje industrije. Konjunktura je trajala do velike gospodarske krize v začetku 30. let, obnova gospodarstva pa je trajala do začetka druge svetovne vojne.

V Zasavju so v tem obdobju prenehale delovati tovarne iz prve polovice 19. stoletja, obdržale pa so se apnenice v Zagorju, steklarna in kemična tovarne v Hrastniku, opekarna in cementarna v Trbovljah.

Med drugo svetovno vojno so Nemci v Zagorju v Dolenji vasi postavili tovarno Vesta, kjer so šivali vojaške uniforme.

Tovarne so zaposlovale od nekaj sto do okoli 1000 delavcev (steklarna). Uzakonjen je bil osemurni delavnik v industriji (Zakon o zaščiti delavcev, 1922). Za delavce je bilo zgrajenih nekaj novih kolonij, npr. Nasipi v Trbovljah, dokončana je bila Terezija (Kolonija 1. maja), TPD je delavcem ponujala brezplačna posojila za gradnjo lastnih domov (npr. Abesinija – Na bregu, v Zagorju).

“

Transport ... to je bilo pa krvavo! Šlo je za izredno težaško delo, saj je moral posamezen delavec v enem šihu premetati 25 ton kamene soli. Na 'šaflo'! V času planskega gospodarstva so na pomoč v TKI prihajali tudi knapi.

– Janez Venko